

Asia: VN/12230/2024

Hallituksen esityksen luonnos laiksi liikennejärjestelmän digitaalisista tietopalveluista ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksen luonnos laiksi liikennejärjestelmän digitaalisista tietopalveluista ja siihen liittyviksi laiksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/12230/2024

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi liikennejärjestelmän digitaalisista tietopalveluista ja siihen liittyviksi laiksi.

Hallituksen esityksen tavoite on hyvä selkeyttää tiedonjakamista ja virastojen vastuunjakoja. Liikenteen – ja viestintäministeriön tehtäväksi on tärkeää ottaa tiedontuottamisen vastuu informaation kokonaishallinnan näkökulmasta. Hallituksen esitys jakeluinfran-asetuksesta edesauttaa liikennejärjestelmien digitaalisuutta kansainvälisesti ja valtakunnallisesti. Jakeluinfran tietoperustan lisääminen auttaa viranomaistoiminnassa, logistiikkaa yritysten kilpailukyvyssä ja liikennesuunnittelussa. Koneluettavan datan siirtäminen yhtenäisiin järjestelmiin säästää aikaa ja mahdollistaa tehokkaiden tietojärjestelmien toimivuuden. Digitaaliset tietopalvelut edistävät yhtenäisiä kriteerejä Suomessa ja EU:n alueella. Lakiehdotuksen tavoite on hyvä liittyen kaksoisrooliin liikenne- ja viestintäministeriön palveluiden tilaajana, sillä uudistus voisi selkeyttää toimintamalleja poistamalla päällekkäisyyksiä. Yhden luukun periaate siirtää digitaalisten liikennejärjestelmien informaatio-ohjauksen Finntraffic Oy:lle voi tuoda taloudellisia säästöjä, digitaalista huoltovarmuutta ja resurssitehokkuutta.

Rautateiden esteettömyystiedot auttavat raideliikenteen informaatio-ohjauksessa varsinkin toimintarajoitteisia väestöryhmiä ja ikääntynyttä väestöä. Liikennejärjestelmän digitaalisuus

helpottaa esteettömiä matkaketjuja, jolloin eri kulkumuotoihin vaihtaminen ja matkaketjujen matka-ajat lyhenevät. Raideliikenteen käyttäminen helpottuu, saavutettavuus lisääntyy ja yksityisautoilun tarve vähenee. Keski-Pohjanmaan raideliikenteen palvelutaso voi parantua esteettömien tietojärjestelmien kehittyessä. Liikennejärjestelmien digitaalisuus ja älykkyys tehostavat junaliikenteen informaatio-ohjausta, esteetöntä käyttäjäystävällisyyttä ja taloudellista resurssitehokkuutta. Jakeluinfraverkoston parantaminen lisää Keski-Pohjanmaalla raskaan liikenteen kuljetusten saavutettavuutta ja edistää liikenteen vähähiilisyyttä vähentäen kasvihuonepäästöjä.

Siirtymäsäännöksen kirjausten mukaisesti pienempien kuntien katuverkoille, pois lukien yksityistiet tulee myöhemmässä vaiheessa enemmän vastuuta tuottaa liikennetietoa yhteiseen digitaaliseen rajapintaan. Matkadatan ja liikenneturvallisuusdatan hyödyntämismahdollisuudessa hätäkeskuksille ja viranomaisviestintään tulee olemaan suuri hyöty. Eri viranomaisten tietojärjestelmien yhteensopivuuden toiminnan varmistaminen on keskiössä, jotta digitalisaatio kehitys ei aiheuta vaaratilanteita tai tietoturvariskejä. Älykkään digitaalisen liikenteen kehitys ei edistä ainoastaan viranomaistoimintaa, joten älykkäät ja automaattisia hyödyntävät liikennejärjestelmät hyödyttävät valtakunnallisesti kansalaisia, yrityselämää ja suurinvestointeja Keski-Pohjanmaalla.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että lainsäädäntöuudistus lisää tiedolla johtamista liikenneteemoissa, edistää digisiirtymää ja lisää liikennedatan avoimuutta valtakunnallisesti. Liikennetiedon siirtäminen avoimimpiin tietojärjestelmiin lisää tilastoinnin sujuvuutta ja liikennejärjestelmien kehittymisen seurantaindikaattoreiden saatavuutta maakunnallisiin liikenteen kehitystoimenpiteisiin ja liikennesuunnitteluun. Tietojärjestelmien digitaalisen saavutettavuuden kasvun myötä tiedolla johtaminen tehostuu maakuntakeskuksissa ja suurilla kaupunkiseuduilla.

Keski-Pohjanmaan liitto painottaa, että arkaluontoisen liikennetiedon kulkeutuminen oikeille tahoille tulee varmistaa ja suunnitella tarkemmin lakiuudistuksen sanamuodoissa. Liikenneinfrastruktuuri voi sisältää yhteiskunnan turvallisuuden kannalta kriittistä tietoa. Yhteiskunnan toiminnan kannalta arkaluontoista tietoa liikennejärjestelmissä voivat sisältää vesihuollon jakeluinfrastruktuuri tai energialaitosten tietoinfrastruktuuri, joka ei saa päätyä väärille osapuolille tai rikollisille poluille. Tietoturvallinen datan jakelu tulee varmistaa lainsäädäntöuudistuksessa kaikilla suunnittelutasoilla. Jakeluinfra-asetuksen voimaantuleminen voi edesauttaa puhtaiden käyttövoimien ja polttoaineiden jakeluverkoston laajentumista ja keskipohjalaista liikenteen hiilinegatiivisuustavoitteita. Informaation vieminen jakeluinfraan yhteiseen tietotalouteen edesauttaa EU:n tiedon saavutettavuutta vahvistaen yhteisiä eurooppalaisia digitaalisia standardeja.

RTTI-aseuksen liikenteeseen ehdotetut lakipykälän datatyypit lisäävät tiekäyttäjien turvallisuutta ja liikkumisen ennakointia entistä vähemmille liikenteen hiilidioksidipäästöillä sekä nopeuttavat esimerkiksi pelastustoimintoja, teiden ylläpitoa ja sairaanhoidon kuljetuksia. Reaaliaikainen ja proaktiivinen digitaalinen liikennedata edesauttaa huoltovarmuutta, sotilaallista liikennöintiä ja tukevan liikenteen sujuvuutta. Yksityisten tienylläpidon urakoitsijoiden luottamus kuntiin voi lisääntyä, jos kunnat alkavat tuottamaan itseohjautuvasti päivitettyä liikennetietoa ja vähentää urakoitsijoiden kilpailutuksen lisätyökustannuksia.

Keski-Pohjanmaan kuntien näkökulmasta lakiesityksen olennaiset teemat

Keski-Pohjanmaan liitto esittää mahdollisuutena, että lakiuudistus digitaalisista tietopalveluista voi vähentää TEN-T-ydintieverkoilla liikenteen ruuhkaisuutta, liikenteen hiilidioksidipäästöjä, edesauttaa puhteita käyttövoimia ja vähentää polttoaineiden kulutusta. Älykäs liikenteen informaatio-opastus helpottaa tienkäyttäjien sääolosuhteisiin varautumista ja liikenneturvallisuutta. Digitaalinen liikenteenopastus mahdollistaa järkevän liikkumisen, digitaalisen liikennesuunnittelun hyödyntämisen liikennehäiriö-, onnettomuus-, ja kunnossapitotilanteissa. Viisaampi informaatio-opastus mahdollistaa järkevän liikkumisen suunnittelua yksityisautoilijoiden ja ammattiliikenteen tarpeisiin, joka edesauttaa sujuvampaa, turvallisempaa ja ilmastoviisaampaa liikennettä. Keski-Pohjanmaan vientiteollisuuden kannalta on olennaista Kokkolan sataman ja Kokkola-Pietarsaaren lentokentän liikennejärjestelmien digitaalisuuden kehittäminen, joka luo TEN-T-ydintieverosta saavutettavamman.

Ilmausta ”liikenteellisesti merkittävät kunnat”, joka mainitaan lakiluonnoksen sivulla 19, tulee määritellä huolellisemmin ja laajemmin liikenteen digitaalisessa lainsäädännön muutoksessa. Lainsäädännön lakiuudistuksen terminologiassa niihin viitataan TEN-T-asetuksen mukaisina kaupunkisolmukohtina, joita ovat pääkaupunkiseudun kolmoiskaupungit, Turku, Tampere, Lahti, Jyväskylä, Kuopio ja Oulu. Näillä liikenteellisesti merkittävillä kaupunkiseuduilla on ajantasaisen tiedon kokoajana ja tuottajana suurempi rooli kuin muilla pienemmille kunnilla Suomessa lakiehdotuksen mukaisesti.

Keski-Pohjanmaan liitto on huolissaan, siitä asiasta, että Kokkola ei ole vahvemmin nostettu liikenteen keskeiseksi kaupunkimaiseksi solmukohtaksi liikennejärjestelmässä. Kokkolan keskeinen maantieteellinen sijainti MAL-kaupunkiseutujen välissä, Kokkolan sataman keskeinen rooli ja maakunnallinen lentokenttä tulee ottaa vahvemmin esille liikenteen keskeisinä solmukohtina lakiuudistuksessa.

Keski-Pohjanmaan liitto arvioi lainsäädäntöuudistuksen heikkoudeksi maakuntakeskusten vahvemman roolin puuttumisen valtakunnallisessa liikennejärjestelmässä. Maakuntakeskuksien ja suurempien kaupunkien liikennejärjestelmien kehittämisellä ja kokonaissaavutettavuuden edistämällä on suuri merkittävyys koko Suomen hyvinvoinnin kasvun, talouskasvun, työllisyyttä lisäävien uusien teollisuusinvestointien veturina ja kilpailukyvyyn lisääjänä. Kokkolan kaupunki on tärkeä maantieliikenteen, lentoliikenteen, satamaliikenteen, erikoiskuljetusten, raaka-ainevirtojen tehokkaiden liikennejärjestelmien kolmionmuotoinen läpivirtausalue Oulun-Jyväskylän-Seinäjoen ja Vaasan välissä, jossa on vilkas vientisatama. Sataman rahtiliikenne on toipunut koronaviruksesta kohtalaisen hyvin.

Keski-Pohjanmaan liitto kokee merkittäväksi tarkemman taloudellisten vaikutusten laajemman tutkimisen kunta- kuin valtiontalouden tasoilla lakiuudistuksessa. Mahdolliset valtakunnalliset

tiedontuotannon vaatimukset tietokantatyöhön vaativat pienemmissä kunnissa ennakoitua rahoitusta tiedontuotantoon, sekä teknisiä hankintoja, lisäkoulutusta ja mahdollisia lisähenkilöstöresurssien palkkaamista. Valtion tulisi antaa resursseja erityisesti pienemmille kunnille digitalisaatiomuutokseen. Tiedontuotannon lisääntyneet vaateet voivat rasittaa pienempien kuntien taloutta ja vaikeuttaa henkilöstöresurssien nopeaa saatavuutta tiedontuotannossa. Keski-Pohjanmaan liitto ei hyväksy taloudellisen taakan lisääntymistä keskipohjanmaalaisille kunnille ja kaupungeille, jotka kamppailevat haastavassa kuntataloudessa.

Keski-Pohjanmaan liitto tiedostaa haasteellisena lainsäädäntöuudistuksen lakien nopean voimaantuloajankohdan 1.1.2026, joka on haastava varsinkin pienempien kuntien ja kaupunkien näkökulmasta Keski-Pohjanmaalla. Digitaalisten järjestelmien toimivuuden testaaminen ja datan yhteensovittaminen voi viedä arvioitua lainsäädännön voimaantulon ajankohtaa enemmän aikaa. Kuntien ja kaupunkien vastuiden delegoimiseen ja digitaalisessa siirtymän edistämisessä, datan prosessoinnissa tulisi jättää reilu siirtymäaika ilman sanktioita kunnallisorganisaatioille. Keski-Pohjanmaan liitto alleviivaa tietoturvallisten perustuslaillisten oikeuksien turvaamista digisiirtymässä ja julkishallinnon teettämät riittävät selvitykset liittyen ympäristövaikutusten ja aluetaloudellisten vaikutusten arviointeihin lakiuudistuksessa.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto

Turunen Johannes
Keski-Pohjanmaan liitto